

Милан Тасић
Радојко Гачевић

ГРАМАТИКА СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Уредници
Милош Јевђић
Ненад Перишић

Copyright © 2011 Милан Тасић

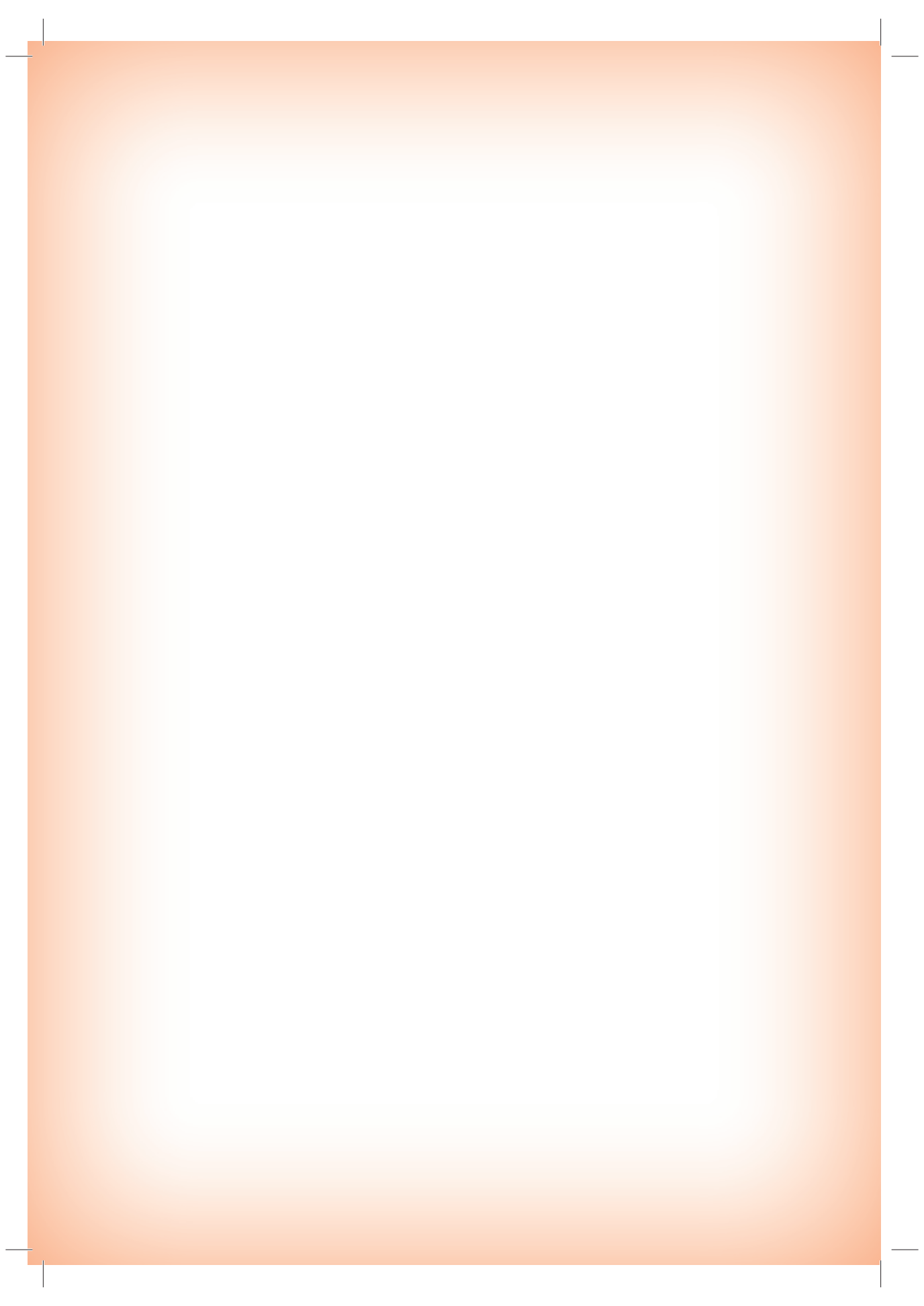
Милан Тасић
Радојко Гачевић

Граматика

СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Београд, 2011

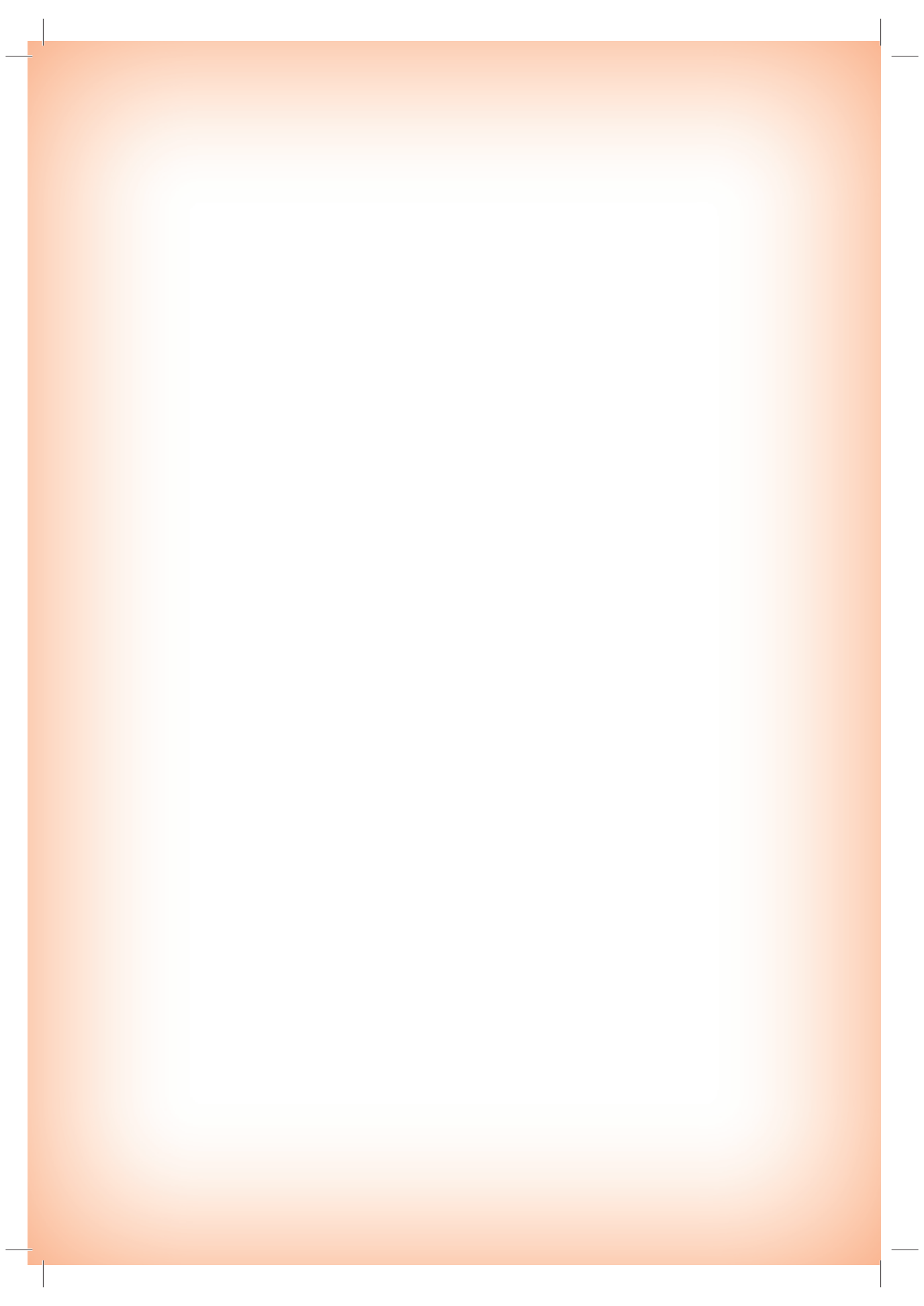

УВОДНА РЕЧ

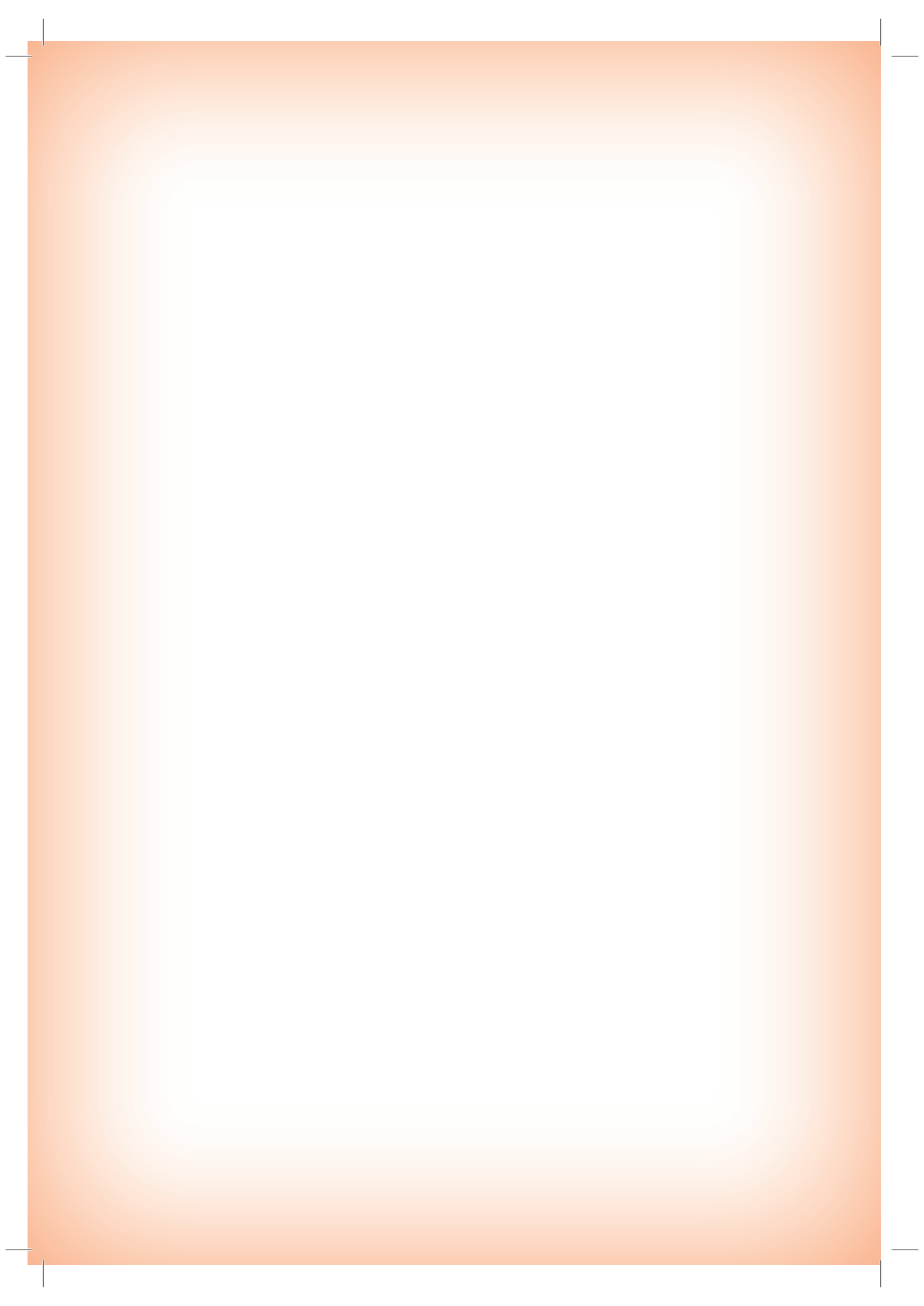
Учење граматике српског језика сведено је у највећој мери на основну школу, те су се творци наставних планова и програма потрудили да згурају у тих осам година школовања скоро све што су могли, не водећи рачуна ни о узрасту ни о стварним потребама једног одраслог писменог човека. Основним граматичким правилима посвећивало се у настави врло мало пажње, а инсистирало се на изузецима и тзв. граничним примерима у којима ниједна, па ни наша граматика не оскудева. О томе сведоче и некадашњи пријемни испити за средње школе, који су у много чему били тежи од пријемних испита за филолошке факултете, што је апсурд без преседана. Готово да нема испитног питања у тим тестовима с примером који је очигледан, тако да су деца била приморана да савладају на десетине изузетака, да уче оно што ни језички стручњаци нису између себе довољно разјаснили, остајући тако ускраћени за добро овладавање оним што је најбитније – основним правилима. Ако томе додамо и ситуацију у данашњим медијима (с редакцијама без лектора) – који су увек били узор који се следи – јасно је због чега нам језичка култура није на завидном нивоу.

Циљ ове граматике је управо да пружи знања неопходна образованом човеку који жели своју језичку културу да подигне на виши ниво. Због тога је она лишена многих граматичких структура које се иначе срећу у научним књигама овог типа. Ипак, далеко од тога да аутори нису настојали да у ову књигу уграде најновија научна сазнања, настојећи једино да их изложе на начин који ће бити разумљив и онима који немају формално лингвистичко образовање.

Ауџори

**РАЗВОЈ
СРПСКОГ
ЈЕЗИКА И ПИСМА**

ПОЧЕЦИ СЛОВЕНСКЕ ПИСМЕНОСТИ

Српски језик припада *индоевројској породици језика*, која је настала од једног заједничког језика – *праиндоевројског*. По низу речи које су постале од заједничког корена, као и по многим облицима речи, синтакси и акценту, можемо закључити да су многи индоевропски језици међу собом сродни, али и да су у сродству с неким азијским и индијским језицима. Сви ти језици део сеу велике *индоевројске језичке заједнице*, која чини више језичких породица: *индијска, иранска, словенска, келтска, њерманска, романска...*

Словенски језици развили су се из једног, заједничког прајезика – **прасловенског језика**. Деле се у три велике групе: *западнословенску, источнословенску и јужнословенску*.

У јужнословенске језике нису сврстани „језици“ настали после распада бивше СФРЈ, бошњачки и онедавно црногорски, јер је реч само о варијантама српског језика. Другачије се поступило с хрватским језиком, иако и за то постоје (оправдана) спорења у лингвистичкој науци. Наиме, између штокаваца на српском и хрватском говорном подручју далеко је више идентичности него разлика.

***

На Балканско полуострво, према подацима којима данас располажемо, Јужни Словени су се доселили у VI и VII веку.

Били су многобошци и нису имали своје писмо. Нису знали ни језик суседа (латински, грчки).

У IX веку Растислав, кнез Велике Моравске, затражио је од византијског цара Михаила да му пошаље учитеља и епископа који би његовом народу хришћанство проповедао на словенском језику.

Године 863. цар Михаило III послао је браћу *Ћирила* и *Методија*, учене Грке из Солуна, који су знали словенски језик. Да би преводили књиге са грчког, Ћирило је створио прво словенско писмо – **ГЛАГОЉИЦУ** (име је добила по црквенословенском глаголу – глаголати, што значи говорити).

Мисли се да су њихови ученици Климент Преславски и Наум Охридски, на основу грчког алфабета, сачинили друго словенско писмо, које су у част свога учитеља назвали – **ЋИРИЛИЦА**.

Срби су с прихватањем хришћанства примили и старословенски језик као књижевни. У овај језик они су уносили елементе свог језика, па је тако настала српска редакција старословенског језика или *српскословенски језик*. Од краја XII века српскословенски језик био је књижевни језик Срба.

Није било штампарија, па су црквене књиге преписиване руком.

Најпознатије дело сачувано на овом језику је **Мирослављево јеванђеље**, написано крајем XII века, а најзначајнији правни документ из тог времена је **Душанов законик** (1349).

Доласком Турака и падом српских држава под турску власт у XV веку прекинут је културни развој Срба и српскословенског језика као књижевног.

САДРЖАЈ

Уводна реч.....	5
-----------------	---

РАЗВОЈ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И ПИСМА

Почеци словенске писмености.....	9
Вук стефановић караџић	12
Реформа ћирилице и рад на граматички и речнику.....	12
Скупљање народних умотворина.....	13
Вукови певачи	14
Развој српског језика и писма.....	15
Наука о језику	16
Основне јединице језичког система.....	16

ФОНЕТИКА ГЛАСОВИ, ГЛАСОВНЕ ПРОМЕНЕ И АКЦЕНАТ

Говорни органи	21
Гласови	21
Самогласници (вокали).....	21
Сугласници (консонанти)	22
Подела СУГЛАСНИКА по звучности.....	23
Подела сугласника по месту творбе (изговора).....	23
Подела сугласника по начину творбе (изговора).....	24
Гласовне промене	24
Непостојано а	24
Једначење сугласника по звучности.....	25
Одступања од једначења по звучности.....	26
Палатализација	26
Сибиларизација.....	28
Јотовање	29
Прелазак Л у О	30
Једначење сугласника по месту творбе (изговора).....	31
Губљење сугласника.....	31
Сажимање и асимилација самогласника.....	32
Акцент речи.....	33
Основна акценатска правила	34

МОРФОЛОГИЈА, СИНТАКСА ПАДЕЖА, СИНТАКСА ГЛАГОЛСКИХ ОБЛИКА

Врсте речи.....	39
Падежи.....	40

Номинатив	40
Генитив	40
Датив	41
Акузатив.....	42
Вокатив.....	43
Инструментал.....	43
Локатив.....	44
Именице.....	45
Врсте именица	45
Промена именица (деκлинација).....	46
Придеви	50
Врсте придева	50
Придевски вид.....	51
Промена придева	52
Поређење придева	53
Заменице	55
Именичке заменице	55
Придевске заменице	57
Бројеви	61
Основни бројеви	61
Збирни бројеви	62
Редни бројеви.....	63
Глаголи.....	64
Глаголски род	64
Глаголски вид	65
Промена глагола	66
Глаголски облици	66
Инфинитив.....	68
Презент (садашње време)	68
Аорист (пређашње свршено време).....	71
Радни глаголски придев.....	73
Перфекат (прошло време)	74
Имперфекат (прошло несвршено време).....	77
Плусквамперфекат	78
Футур први (будуће време)	79
Футур други.....	80
Императив (заповедни начин).....	81
Потенцијал (могући начин)	83
Глаголски прилог садашњи	83
Глаголски прилог прошли.....	84
Трпни глаголски придев	85
Пасив (трпно стање).....	87

Прилози.....	88
Предлози.....	89
Везници.....	90
Речце.....	91
Узвици.....	92

ЛЕКСИКОЛОГИЈА И ГРАЂЕЊЕ РЕЧИ

Лексикологија.....	95
Значење речи.....	95
Једнозначне речи.....	95
Вишезначне речи.....	95
Хомоними.....	95
Синоними.....	95
Антоними.....	96
Хипокористици.....	96
Пејоративи.....	96
Састав лексике.....	96
Домаће речи.....	96
Позајмљенице.....	96
Архаизми.....	97
Историзми.....	97
Дијалектизми.....	97
Термини.....	97
Фразеологизми.....	97
Грађење речи.....	98
Извођење.....	98
Слагање.....	101
Комбинована творба.....	101
Творба претварањем.....	102

СИНТАКСА РЕЧЕНИЦЕ

Предикатска и комуникативна реченица.....	105
Предикатска реченица.....	105
Комуникативна реченица.....	105
Синтагма.....	107
Проста реченица.....	109
Субјекат.....	109
Предикат.....	110
Атрибут.....	112
Апозиција.....	112
Прилошке одредбе.....	113

Сложена реченица	115
Врсте независно (напоредно) сложених реченица.....	115
Саставне реченице	115
Раставне реченице	116
Супротне реченице	116
Искључне реченице	116
Независне реченице.....	117
Врсте зависносложених реченица.....	117
Изричне реченице	117
Односне реченице	118
Временске реченице	119
Месне реченице	119
Намерне реченице	120
Узрочне реченице.....	120
Условне реченице	120
Последичне реченице.....	121
Допусне реченице	121
Поредбене реченице	121
Односи међу зависним реченицама.....	122
Уметнуте реченице.....	122
Слагање реченичних делова (конгруенција).....	123
Литература	125

Милан Тасић, Радојко Гачевић
Грамашика српској језика

Издавачи

Београдска књиџа

Милоша Поцерца 5, Београд

Leo commerce

Михајла Бандура 36, Београд

За издаваче

Зоран Марковић

Ненад и Слађана Перишић

Уредници

Милош Јевтић

Ненад Перишић

Коректура

Драгица Маслаћ

Пласман

Београдска књиџа

Милоша Поцерца 5, Београд

060/02-04-902

e-mail: info@beogradskaknjiga.co.rs

www.beogradskaknjiga.co.rs

Leo commerce, Београд

Михајла Бандура 36

011/375-2625,

011/375-2626,

011/375-2627

063/507-334

e-mail: nesaperisic@gmail.com; info@leo.rs

www.leo.rs

Штампа

Сајнос – Нови Сад

Тираж

1000 примерака

ISBN 978-86-7590-293-5

ISBN 978-86-7950-145-5

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

811.163.41 ' 36

ТАСИЋ, Милан, 1969-
Граматика српског језика / Милан Тасић,
Радојко Гачевић. - Београд : Лео commerce :
Београдска књига, 2011 (Београд : Лео
commerce). - 126 стр. : табеле ; 24 cm

Тираж 1.000. - Библиографија: стр. 125-126.

ISBN 978-86-7590-293-5 (БК)

ISBN 978-86-7950-145-5 (LC)

1. Гачевић, Радојко [аутор], 1951-

а) Српски језик - Граматика

COBISS.SR-ID 186918668